

FIL103 1 Filosofihistorie

Kandidat 1509

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
1 Generell informasjon - FIL103 29.11.2016	Flervalg	Automatisk poengsum	Lvert
2 Eksamensoppgave FIL103 29.11.2016	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Lvert

FIL103 1 Filosofihistorie

Emnekode	FIL103	PDF opprettet	23.08.2017 12:04
Vurderingsform	FIL103	Opprettet av	Emma Hansen
Starttidspunkt:	29.11.2016 10:00	Antall sider	7
Sluttidspunkt:	29.11.2016 14:00	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201612200000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Section one

1 OPPGAVE

Generell informasjon - FIL103 29.11.2016

Emnekode: FIL103

Emnenavn: Filosofihistorie

Dato: 29.11.2016

Varighet: 09:00-13:00

Tillatte hjelpemidler: Ingen

Merknader:

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Ja

Nei

Eksamensoppgave FIL103 29.11.2016

Besvar én og bare én av følgende to oppgaver.

1. I *Gorgias* hevder Kallikles at lykken er å leve et liv i luksus, tøylesløshet og frihet, mens den konvensjonelle moralen bare er verdiløst vrøvl. Sokrates er uenig. Gjør rede for uenigheten mellom Kallikles og Sokrates, med vekt på Kallikles' skille mellom det som er rettferdig ifølge naturen og det som er rettferdig ifølge konvensjon. Hvem av de to synes du har mest rett? Begrunn svaret.

2. I *Meditasjoner* argumenterer Descartes for at det eneste han kan være helt sikker på, er at han tenker og derfor eksisterer (cogito ergo sum). Ut fra denne sikre erkjennelsen argumenterer han så for at Gud også må eksistere. Gjør rede for Descartes' tankegang, med vekt på den metodiske tvilen han benytter seg av. Synes du denne tankegangen er overbevisende? Begrunn svaret.

Skriv ditt svar her...

BESVARELSE

Oppgave 1)

I denne oppgaven skal jeg redegjøre for uenighetene mellom Sokrates og Kallikles når det kommer til hvordan man bør leve livet. Det at Kallikles sier at lykken er å leve et liv i "luksus, tøylesløshet og frihet" omhandler nettopp dette spørsmålet som Sokrates hevder er av de viktigste man kan stille seg: Hvordan bør jeg leve? Avslutningsvis skal jeg forsøke å komme med en begrunnelse til hvorfor jeg delvis vil stille meg bak Kallikles, men også hva jeg er enig med Sokrates om. Hvem jeg stiller meg mest bak er vel nærmest et spørsmål om kvantitet og kvalitet ... Noe jeg kommer tilbake til avslutningsvis.

Det naturlige stedet å begynne er når Kallikles kommer inn i samtalen. Som bok er *Gorgias* bygd opp av tre samtaler, først en med *Gorgias*, hvor Sokrates ankommer "post festum". Dette er en samtale som, i veldig korte trekk, omhandler spørsmålet om hva retorikk er for slags kunst. Samtalen med *Gorgias* går på mange måter i stå når *Gorgias* blir tatt i å si imot seg selv. Dette er i en selvmotsigelse som omhandler "rettferdighet", noe som forarger *Polos*, den neste samtalepartneren som bryter inn for å forsvare *Gorgias*. *Polos* hevder at Sokrates har lokket *Gorgias* ut i ei felle når Sokrates spør *Gorgias* om han ville lært rettferdighet til en som ikke visste hva rettferdighet var for noe. Motsigelsen som oppstår er ifølge *Polos* noe som kommer av at det for *Gorgias* umulig kunne svares noe annet enn at det ville han. Samtalen med *Polos* omhandler en rekke ting, men ender opp med at *Polos* må si seg enig i noe han i utgangspunktet ikke mente, nemlig det at det er bedre "å lide urett" enn "å begå urett". Dette er viktig, fordi tesen om at det er "bedre å

"lide urett enn å begå urett" er en av to sentrale teser for Sokrates gjennom resten av Gorgias. Jeg kan tillegge et viktig poeng som Sokrates gjør, og det er at verste av alt er "å begå urett uten å få sin straff". Det er her Kallikles bryter inn, og blir den tredje samtalepartneren i rekken.

Han kommer inn i samtalen på samme, om enn noe mer aggressiv og nedlatende, måte som Sokrates innledningsvis, når han henvender seg til Chairefon, en tilskuer mer enn en deltaker i samtalen. Kallikles er forarget over at det Sokrates forfekter med at det er bedre å "lide urett" enn å "begå urett", vil snu opp ned på verden og bety at man handler stikk i strid med slik man burde i ett og alt man gjør. Kallikles er også på linje med Polos når det kommer til Sokrates' debatteknikk, han hevder at Sokrates snakker ut ifra to ulike standarder, og det er her skille mellom "fysis" og "nomos" blir presentert, et skille som vil være svært sentralt i samtalen videre.

Fysis kan greit omsettes til naturen, det som er gitt i utgangspunktet før noe menneskelig påvirkning. Nomos er kanskje mer problematisk, men det er noe menneskeskapt og kan f.eks. representere "lov", men også "norm, konvensjoner og sedvane", som det jo også står i oppgaveteksten ovenfor. I det følgende kommer jeg til å bruke "fysis/natur" og "nomos/ konvensjon" når jeg omtaler disse begrepene.

Poenget er at dette skille blir viktig i samtalen mellom Sokrates og Kallikles. Dette er også et skille Sokrates vet å benytte seg av ifølge Kallikles, fordi; når Polos måtte innrømme at det er verre og mer skamfullt "å begå urett" enn "å lide urett", så gjorde han det ifølge Kallikles ut ifra nomos, og ikke ut ifra naturen. Kallikles hevder her at Sokrates skifter mellom om å snakke ut ifra fysis og nomos, alt etter hva som er tjenelig for ham og det er på denne måten at han hele tiden får lurt sine samtalepartnere opp i stry. For Kallikles derimot, er det ut ifra naturen mye verre å lide urett enn å begå urett, noe som brettes ut i hans verdensbilde. Ifølge Kallikles er det fra naturens side snakk om "den sterkeste rett", dette er noe som til tider kan minne om en slags "sosialdarwinistisk" tankegang, hvor enkelte mennersker rett og slett er mer verdifulle enn andre, sett fra naturens ståsted. Og dermed er det rett og rimelig at den sterke hersker over den svake og har mer enn den svake. Den konvensjonelle normen derimot, den han hevder at skamfølelsen til Polos springer ut ifra har ingenting med naturens norm å gjøre. Denne er menneskeskapt av de svake massene, ment til å undertrykke de få som er sterke fra naturens side. Alt snakke om at det er rettferdig med lik fordeling, at det er verre å begå urett enn å lide urett er så å si "trylleformularer og besvergelses" fra den svake massen, skapt for å undertrykke de som egentlig burde herske. Den konvensjonelle normen er egentlig en slavemoral som tjener alle andre enn dem som besitter denne normen, og på denne måten er den unaturlig. For Kallikles er det dermed naturens egen norm som hevder at den sterke skal ha mer enn de svake og herske over de svake. Kallikles hevder dette som en naturlov (noe som gjør at Platon er den første som bruker begrepet naturlov.) Det kan vel også være tilbøyeligheter til å se dette Kallikles hevder som en slags naturtilstand ala Hobbes, hvor det er alles kamp for selvhevdelse, og at så lenge det ikke finnes lover så finnes det ikke moral, og dermed gjør man ikke noe rett og galt. For Kallikles er det dermed de menneskeskapte konvensjonen som er gale, og de står i motsetning til naturen.

Den skammen Kallikles mener at Polos føler er dermed noe som er menneskeskapt og ikke å finne naturlig i naturens egen norm. I sokratiske dialoger er det ofte sterke innslag av følelser, og skamfølelsen er sentral i Gorgias. Det er flere måter å tolke skammen på, for det første kan den være av slik art at den som utsettes for dette gjør det i form av sanksjoner og avstraffelser fra samfunnet, en slik type skam er det vel nærliggende å hevde at f.eks. situasjonen med Polos innebærer. En annen mulig type er den skammen man kan føle overfor seg selv når man innser at et ideal man holder og tror på ikke er holdbart, en slik type skam er det muligens Kallikles kjenner på etter hvert i samtalen med Sokrates, f.eks. der hvor Sokrates gjør bruk av "kløeeksempelet" og "mannehoren", her reagerer Kallikles med sinne over disse skammelige eksemplene til Sokrates. Jeg tenker da at dette kan innebære en følelse av skam fordi han da innser at han er på vei til å bli tatt i en selvmotsigelse og dermed er det noe galt med det han tidligere har hevdet, selvsagt kan det også være at jeg legger for mye i dette og det nettopp er de eksemplene som Sokrates kommer med som er skammelige ... Uansett, skamfølelsen spiller en sentral rolle i dialogene.

Det verdensbildet som Kallikles tegner, selvsagt veldig korta ned her, er viktig for å svare på spørsmålet om lykke er et liv i "luksus, tøyelsløshet of frihet". Han hevder her en slags tese om "den sterkeste rett", spørsmålet videre blir da hvem denne/ disse sterkeste er, noe som da har en kobling til hva lykke i livet er. For Kallikles kan det ikke være noen tvil om at det er makt, og da gjerne politisk makt som ligger i den sterkestes rett. Sokrates har forsøkt gjennom stadige innsnevringar å få frem hva denne makta til å herske over andre består i, og det har kommet frem at det ikke dreier seg om fysisk styrke, noe som ville innebære at den svake massen også fra naturens side hadde vært de rette makthaverne. For å komme frem til hva lykke for Kallikles innebærer tar jeg en vei gjennom hvem "disse sterkeste er".

For Kallikles er dette den som har mot og forstandighet, dypest sett i politisk styre og stell, men også en som er i stand til å tilfredsstille sine begjær. For Kallikles setter likhetstegn mellom "nytelse/ det behagelige og det gode", mens mot og forstandighet ikke er det samme som det gode, det er vel heller å se på som egenskaper for å kunne oppnå nytelse og dermed er mot og forstandighet noe sekundært til nytelse og det gode. Det primære ser dermed ut for Kallikles å være det å oppnå nytelse, som også er det gode. Siktemålet på "det gode" er for så vidt moralsk sett greit det også, men det interessante her er hva Sokrates og Kallikles legger i "det gode". Som sagt er det gode for Kallikles likestilt med det behagelige/ nytelse. Et sterkt menneske må bryte seg ut av konvensjonens lenker, og la sine begjær vokse seg så store som overhodet mulig og samtidig være i stand til å betjene dem, det er dette som i bunn og grunn er lykke for Kallikles. Sokrates er ikke enig i dette, og spør om ikke man også må herske over seg selv, noe Kallikles raskt avfeier som en av konvensjonens slavemoraler. Å være besindig som Sokrates er ute etter, er for Kallikles å tøyse seg selv, og dermed når det ikke opp til idealet om et liv blant annet i "tøyelsløshet". På mange måter minner Kallikles her om en etisk hedonisme, hvor nytelse er det ultimate, han likestiller jo nytelse med det gode, og for hedonismen er jo nytelse, uansett hva den består i, det som er målet. Likevel, i det følgende kan man nok allikevel hevde at Kallikles nok ikke er en etisk hedonist. Jeg var ovenfor inne på det sinne Kallikles ga uttrykk for når Sokrates kom med eksemplene ved "kløeeksempelet" og "mannehora", og senere i dialogen går også Kallikles med på at ikke alle nytelser er gode, men at noen også kan være av det onde. I og med dette kan ikke Kallikles hevde å stå inne for en etisk hedonisme, noe han selv for så vidt heller ikke gjør, det er vel kanskje heller Sokrates som behandler han som det.

Sokrates forsøker å vise at det umulig kan være noe liv å leve, det å trakte etter å hele tiden tilfredsstillen sine begjær, han har et eksempel med to krukker, hvor den ene er lekk og stadig må etterfylles, da av noe som selv lekker og som her representerer en sjel som lekker. Selv her, i eksemplet med han som har fylt sine krukker og dermed "glemmer" de, mens han andre stadig må etterfylle og ustanselig arbeider med begjærene sine, vil ikke Kallikles si seg enig. Det er selve fyllingen som er meningen, det å stadig søke etter noe å tilfredsstillen.

Det er vanskelig å si om det er selve det å fylle begjæret som er det viktige for Kallikles, eller om det er det å være i stand til å fylle begjæret, det å ha makt og samtidig vise at man er en sterk person. Jeg skal innrømme at jeg sliter litt med å bestemme meg for nettopp hva denne nytelsen, som foreløpig er det gode, består i av disse to. Sokrates avfeier for så vidt heller ikke nytelse som noe galt i seg selv, det er vel heller det at enkelte kan lede til resultater som ikke er ønskelig ... Det er også tendenser til forholdet aktiv-passiv er viktig, passivitet ser for Kallikles ut til å være en uholdbar tanke, noe det stadige jaget etter nytelse og ikke minst forargelsen over Sokrates' eksempel med "mannehora" viser.

Enn så lenge hevder Kallikles at det er "den sterkestes rett" og at nytelse og det gode er et og det samme. For Sokrates er ikke nytelse og det gode ett og det samme, noe han også gjennom samtalen etter hvert får Kallikles til å innse, selv om det vel aldri blir noen endelig enighet dem imellom. Den reelle uenigheten står etter hvert i at Kallikles ikke er enig med seg selv, i det minste det han påstår å hevde innledningsvis. Gjennom dialogen kommer det stadig mer opp i dagen at han ikke kan stå inne for alt det han tidligere har sagt. Blant annet så er det som sagt ikke et likhetstegn mellom "nytelse og det gode", Sokrates viser gjennom, riktig nok noen vage eksempler, at det gode og det onde ikke kan være til stede samtidig, mens nytelse og smerte derimot kan, derfor kan de ikke være av det samme. Dette er eksemplene med sult og tørste, hvor han noe spissfindig generaliserer godt og ondt, men Sokrates får likevel samtalen over til å handle om at det "gode og onde" må ha forrang til nytelser. Hvis noen nytelser er gode og andre er onde, så er det nettopp kunnskap om "godt og ondt" som kan bestemme slik. Noe som leder over i hva som er ekte fag. For Sokrates finnes det fire ekte fag, to for sjelen og to for kroppen. Disse er for kroppen: Gymnastikk og medisin, mens det for sjelen er lov og rett. Ut fra disse har det vokst frem fire fag som hevder at det er oppsatt på det gode, mens som i realiteten er oppsatt på det behagelige, nemlig for kroppen: skjønnhetspleie/sminke og snadderproduksjon og for sjelen: sofistikk og retorikk. Dette er viktig, fordi at Kallikles hevder at filosofien er noe man burde drive med i ung alder, han er enig med Sokrates at filosofi er noe som bør utøves, men ikke i voksen alder. For Kallikles må man i voksen alder bry seg om å tale i folkeforsamlinger, dyrke retorikk og ta del i byens styre og stell. Når Sokrates nå har fått det "gode og onde" til å ha forrang, så bruker han dette på disse fagene, noe som til syvende og sist viser at det som gir seg ut til å være oppsatt mot det gode som f.eks. retorikken, og det som Kallikles, og for så vidt Gorgias og Polos også har hevdet at man må dyrke, egenetlig innretter seg mot det behagelige og ikke det som er godt, noe som innebærer at det ikke retter seg inn mot det som har forrang.

De blir vel aldri helt enige, og Kallikles hevder som sagt at et liv i luksus, tøylesløshet og frihet er lykken, han har et verdensbilde som skal reflektere dette, men det er vel ikke så gjennomarbeidet som Sokrates sitt. For Sokrates ser det ut til å være snakk om at et liv best leves hvis det er besindig og rettferdig, med en velstrukturert sjel. Idealet for Sokrates er vel et gjennomreflektert liv uten interne motsetninger, et ideal som

jeg har vanskelig for å se at noen kan oppnå. Dette henger vel også sammen med Sokrates' syn på verden og kosmos som noe ordnet og strukturert, basert på fellesskap og vennskap. Det ser ut til at hva som kommer etter dette livet er av større betydning for Sokrates enn for Kallikles, noe også den avsluttende myten om de nakne sjelene kan vitne om. Kallikles og Sokrates har forskjellig innhold i begrepet rettferdighet, og Sokrates lykkes jo, om enn på en noe finurlig måte, og vise at mennesker er like mye verdt gjennom eksempelet med de feige og modige i "krigsmetaforen". I mangt og mye er også Kallikles og Sokrates enige, blant annet når det kommer til filosofien er de enige om at den bør bedrives, de er også enige om at fagkunnskap er en forutsetning. For Kallikles ser det derimot ut til at han beundrer mennesker som innhar egenskaper som Sokrates ikke setter like høyt, det være seg de som får sosial aksept, er vellykkede og suksessrike og beundret av andre. I det hele tatt trenger Kallikles i større grad andre mennesker enn Sokrates. For Sokrates er det viktigste at den ene gir sin tilslutning, og til syvende og sist at man kan se seg selv i øynene for å se at man ikke har bedratt seg selv. Noe som vel er noe av det sentrale ved tesen om at det er bedre å lide urett enn å begå urett. Filosofien er kanskje en måte å bli ledet på til å oppnå innsikt i "det gode og onde".

Nå begynner tiden å løpe her, men for å avslutte med det jeg innledningsvis sa om hvem jeg stiller meg mest bak, så er det vel farlig å si noe annet enn at dette er Sokrates ... Likevel, dette er slik jeg ser det et spørsmål om kvalitet på utsagnene, for i løpet av Gorgias så er det nok mer av det Kallikles hevder jeg til dels er enig i. Jeg ser også på enkelte av de tingene som i dag anses som "politisk ukorrekte" å si, at disse er påtvungne konvensjoner. Likevel, det verdensbilde som Kallikles bygger på, slik jeg tolker det, at noe mennesker er mer verdifulle fra naturens side, er en så grunnleggende og feil tankegang, at resultatet av det til syvende og sist vil bli uutholdelig. På den annen side, kan det hende at dette bare er en "tvangstrøye" jeg er påtvuget. Ta f.eks. det at jeg sier at menneske er grunnleggende verdifullt, at vi skal vise toleranse, det er ikke noen verdiforskjeller. Sett nå at det flytter inn en med en annen etnisitet i naboet og jeg reagerer med det vi antar er rasistiske holdninger, da vrenses jo det mest grunnleggende jeg tror på, at alle er like mye verdt, og den skammen jeg da føler, hva er den et resultat av? Idealet til Sokrates er kanskje uoppnåelig, et gjennomreflektert liv uten indre motsetninger, men det er likevel et ideal å strekke seg etter ...